

Małgorzata Nikoniuk¹
Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach
malgorzata_kijewska@wp.pl

Problemy rozwoju województwa białkopodlaskiego w początkowym okresie funkcjonowania (1975–1979)

***

Development problems of the białkopodlaskie voivodeship in the initial period of its operation (1975-1979)

Abstract

The reforms of the administrative division of the country carried out over the last several decades (1972-1998) introduced many significant changes in the areas of the functioning of the bureaucratic apparatus. Initially, the three-tier administrative division was replaced with a two-tier one and an increased number of voivodeships was introduced, as many as 49. One of the newly created ones was the Biała Podlaskie Voivodeship, which from the very beginning struggled with many adaptation problems. This article aims to show the problems of the development of the białkopodlaskie voivodeship in the early years of its existence. The discussed issue is only an introduction to a broader description, as it has not been subjected to extensive research yet.

Keywords: Białkopodlaskie, Biała Podlaska, voivodship, voivodeship, development problems, administrative reform

Streszczenie

Przeprowadzane reformy podziału administracyjnego kraju na przestrzeni ostatnich kilkadziesiąt lat (1972-1998) wprowadziły wiele znaczących zmian na płaszczyznach funkcjonowania aparatu biurokratycznego. Początkowo trójstopniowy podział administracyjny, zastąpiono dwustopniowym i wprowadzono powiększoną liczbę województw, bo aż 49. Jednym z nowopowstałych było województwo białkopodlaskie, które od początku zmagало się z wieloma problemami adaptacyjnymi. Niniejszy artykuł ma na celu ukazanie problemów rozwoju województwa białkopodlaskiego w początkowych latach jego istnienia. Omawiane zagadnienie stanowi jedynie wstęp do szerszego opisu ponieważ nie został on jeszcze poddany szerszym badaniom.

Słowa kluczowe: Biała Podlaska, województwo, powstanie województwa, problemy rozwoju, reforma administracyjna

Biała Podlaska stając się w 1975 roku stolicą województwa białkopodlaskiego zaczęła pełnić funkcje ośrodka administracyjno-usługowego dla całego regionu oraz należących do niego miast i gmin wiejskich. W strukturze przestrzenno-krajobrazowej kraju stała się ośrodkiem o znaczeniu krajowym. Rozwój Białej Podlaskiej jako formalnej

¹ ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9373-1547>.

stolicy stał się nadrzędnym celem władz województwa. W planie zagospodarowania przestrzennego na lata 1975–1989 przewidziano, iż uzupełniającą funkcją miasta powinien być przemysł elektromaszynowy, dodatkową – przemysł lekki, spożywczy i drzewny. Założono również sukcesywny wzrost zatrudnienia w przemyśle w taki sposób, aby dał ludziom zatrudnienie w różnych miejscowościach.

Początkowe plany rozwoju tej gałęzi gospodarki skupiły się na zakładach metalowych w Międzyrzeczu Podlaskim i Radzynie Podlaskim. W przemyśle metalowym dla harmonijnego rozwoju niezbędna była również rozbudowa Podlaskich Zakładów Metalowych, które produkowały prototypy maszyn i urządzeń. Biała Podlaska, jako stolica województwa, została wyznaczona do budowy Fabryki Armatury Przemysłowej. Jednym z czynników wyboru było przeprowadzenie rachunku efektywności inwestycji, które wykazało, że to najkorzystniejszy wariant lokalizacyjny.

Dzięki nawiązaniu bliskiej współpracy z Warszawskimi Zakładami Telewizyjnymi „Unitra Polklor” stworzono także możliwość rozwoju elektroniki. W Parczewskich Zakładach Telewizyjnych znalazło pracę ok. 700 osób, głównie kobiet. Filie Warszawskich Zakładów powstawały również w wielu innych miastach, z tym, że tylko w posiadających odpowiednie, wolne lokale, których adaptacja polegała głównie na uzupełnieniu wyposażenia².

Podobnie było w innych branżach. W przemyśle materiałów budowlanych, z uwagi na istniejące wówczas w Woskrzenicach duże złoża piasku i pospółki, zaplanowano budowę zakładu. W przemyśle mleczarskim zaszła potrzeba budowy nowych placówek w Białej Podlaskiej i Parczewie oraz rozbudowy Zakładu Mleczarskiego w Radzynie Podlaskim. W przemyśle mięsnym, w celu wyeliminowania kosztownych transportów żywca do innych województw, przewidziano budowę kombinatu mięsnego o zdolności produkcyjnej ok. 70 ton mięsa, z lokalizacją w rejonie kanału Wieprz – Krzna. W przemyśle owocowo-warzywnym zaplanowano wybudowanie chłodni i zamrażalni (w pionie spółdzielczym) i rozbudowy Eksportowego Zakładu Przetwórstwa Warzywnego w Terespolu (w pionie państwowym). Ciekawostką jest to, iż jeszcze przed powstaniem województwa region białkopodlaski nazywany był „zagłębem ogórkowym”. Produkcja i eksport terespolskiego ogórka wskazywała, iż ta specjalizacja w podlaskim rolnictwie ma największą szansę na szybki rozwój³.

Dodatkowym atutem rozwoju miasta był fakt, iż leżało na międzynarodowych trasach kolejowych i drogowych, co skutkowało wykształceniem w nim funkcji pomocniczych związanych z obsługą transportu i turystyki. W zakresie infrastruktury społecznej założono rozbudowę szkolnictwa, szczególnie średniego i poprawę jego struktury poprzez zmniejszenie udziału szkolnictwa ogólnokształcącego na korzyść zawodowego, rozwój i poprawę wychowania przedszkolnego, zwiększenie form sprzedaży detalicznej poprzez budowę dzielnicowych ośrodków usługowo-handlowych oraz rozbudowę lecznictwa specjalistycznego. Szeroki rozwój Białej Podlaskiej jako miasta wojewódzkiego

---

² *Zakłady telewizyjne w Parczewie rozszerzają produkcję*, „Sztandar Ludu”, nr 196, 1977, s. 3.

³ *Problemy rozwoju województwa białkopodlaskiego*, „Rada Narodowa – Gospodarka – Administracja”, nr 17, 1975, s. 11.

niewątpliwie wymagał szeregu przedsięwzięć inwestycyjnych z zakresu infrastruktury usługowej, mieszkaniowej oraz gospodarki komunalnej⁴.

Kolejnym celem rozwoju województwa stało się przyspieszenie wzrostu gospodarczego, zwłaszcza w zakresie produkcji żywności. Optymalne wykorzystanie potencjalnych możliwości województwa miało wpływ na dostosowanie produkcji do istniejących już obiektywnych uwarunkowań i ograniczeń ekonomicznych. Realizacja tak postawionych celów wymagała szeregu ukierunkowanych działań związanych przede wszystkim z zorganizowaniem lokalnej gospodarki pod takim kątem, aby maksymalnie wykorzystała możliwości produkcyjne. Optymalne wykorzystanie dostępnych surowców miało duży wpływ na rozwój i modernizację istniejących gałęzi lokalnego przemysłu. Przyrodnicze położenie województwa białkopodlaskiego miało znaczny wpływ na rozwój w zakresie obsługi transportu, szczególnie tranzytowego⁵.

Nieodłączną gałęzią gospodarki narodowej województwa było także rolnictwo. Sprzyjające warunki rozwoju zbliżone były do średniej krajowej. Pod względem jakości gleb, warunków klimatycznych oraz nawodnienia województwo otrzymało dosyć wysoką notę ogólnopolskiego rolniczego czasopisma IUNG⁶. Ogólna powierzchnia użytków rolnych województwa wynosiła w 1975 roku ok. 375 tys., w tym 273,6 tys. ha gruntów ornych i sadów, 101,4 tys. ha użytków zielonych⁷. Dość wysoki wskaźnik użytków zielonych na terenie województwa białkopodlaskiego stał się przydatnym narzędziem do rozwoju produkcji zwierzęcej, w szczególności bydła i owiec. Dotyczyło to gmin położonych w rejonie Kanału Wieprz–Krzna / Drelów, Podedwórze, Dębowa Kłoda. W ramach rozwoju województwa stworzono podregiony rolnicze oparte na wewnętrznej specyfikacji produkcji rolnej oraz możliwościach rozwojowych całego województwa białkopodlaskiego oraz podregiony przestrzenne. Pierwszym podregionem stał się obszar północny specjalizujący się w uprawach ziemniaków oraz chowie trzody chlewnej, drugi podregion (środkowy) skupiał się na wielokierunkowej produkcji roślinnej i ostatni podregion (południowy) specjalizował się w produkcji zbóż, chowie bydła i owiec⁸. Stan gospodarki od roku 1975 cechował się znacznymi dysproporcjami w rozwoju poszczególnych działów. Spowodowane to było m.in. dużym poziomem nieefektywności oraz szkodliwości dla środowiska⁹.

W organizowaniu produkcji rolniczej szczególną uwagę zwrócono na racjonalniejsze zagospodarowanie gruntu, co w praktyce oznaczało starania, by trafiał on do PGR-ów, spółdzielni produkcyjnych oraz kółek rolniczych). W ten sposób już pod koniec 1975 roku odebrano ok. 10 tys. ha użytków rolnych. Ilość przejmowanej ziemi uzależniona była od decyzji urzędników, którzy od strony techniczno-organizacyjnej oceniali możliwości załatwienia wszystkich spraw związanych z przejmowanym gruntem. Główną przyczyną odbierania ziem były tzw. rozdrobnione gospodarstwa rolne, będące w większości własnością ludzi starszych, którzy nie mając następców, zmęczeni pracą na roli nie byli wydajną mo-

⁴ *Plan zagospodarowania przestrzennego województwa białkopodlaskiego*, Biała Podlaska 1976, s. 63.

⁵ Tamże, s. 6.

⁶ IUNG ogólnopolskie czasopismo naukowe zajmujące się tematyką związaną z rolnictwem.

⁷ *X lat województwa białkopodlaskiego*, Biała Podlaska 1985, s. 10.

⁸ Tamże, s. 10.

⁹ <http://encyklopedia.pwn.pl/haslo/4575023/polska-gospodarka.html> (dostęp: 03.08.2020).

czą przerobową, która gwarantowałyby wydajność we wzroście gospodarczym dla istniejącego systemu¹⁰.

Województwo białkopodlaskie charakteryzowało się niewielkim poziomem zróżnicowania struktury funkcjonalno–przestrzennej, w skutek czego dokonano planistycznego podziału i przyjęto umowy podział terenu województwa białkopodlaskiego na podregiony przestrzenne. Wprowadzenie podregionów wiązało się z wytypowaniem jednostek, które pełniły funkcję ośrodków osadniczych dla poszczególnych miejscowości. Wprowadzono siedem następujących podregionów: biański, międzyrzecki, łosicki, terespolski, wisznicki, parczewski oraz radzyński.

I Podregion Biański obejmował obszar gmin takich jak: Biała Podlaska, Leśna Podlaska, Konstantynów, Janów Podlaski, Rokitno i Łomazy. Dynamicznym kierunkiem rozwoju tego podregionu stało się stworzenie centrum usługowo–administracyjnego dla pozostałych podregionów¹¹.

II Podregion Międzyrzecki obejmował w swoim zasięgu takie gminy jak: Międzyrzec Podlaski, Drelów i Komarówka Podlaska. Do nadrzędnych kierunkowych zadań rozwoju podregionu należało dalsze przekształcanie miasta w ośrodek przemysłowy z równoległym rozwojem funkcji usługowych¹².

III Podregion Łosicki obejmował w swojej strukturze gminy takie jak: Łosice, Olszanka, Platerów, Sarnaki, Kornica i Huszlew. Głównym zakresem rozwoju Łosic stało się organizowanie wypoczynku i turystyki wzdłuż doliny Bugu oraz wykorzystywanie przyległych terenów do rozwoju sekcji usługowej.

IV Podregion Terespolski pełnił funkcję miasta przygranicznego z międzynarodową funkcją turystyczną oraz regionu przeładunkowego. Specjalizacja tego podregionu oscylowała w dziedzinie produkcji rolnej, szczególnie produkcji warzyw. Obszar terespolski skupiał takie gminy jak: Terespol, Zalesie, Piszczac i Kodeń.

V Podregion Wisznicki. Jego głównym kierunkiem rozwoju od roku 1975 stało się przekształcenie się w ośrodek o prawach miejskich oraz oparcie wzrostu gospodarczego głównie na rozwoju rolnictwa i chowie bydła rzeźnianego. Podregion skupiał gminy: Wisznice, Podedwórze, Sosnówka, Tuczna, Sławatycze i Hanna¹³.

VI Podregion Parczewski. Ośrodkiem podregionu jest Parczew, a w jego skład wchodziły gminy: Parczew, Siemień, Milanów, Jabłoń i Dębowa. Wiodącym kierunkiem rozwoju było rozwój Parczewa jako ośrodka usługowego, rozwój rolnictwa i związanego z nim przemysłu rolnego oraz organizowanie wypoczynku w południowej części podregionu.

VII Podregion Radzyński skupiał w sobie gminy: Radzyń Podlaski, Ulan-Majorat, Kąkolewnica Wschodnia, Wohyń i Czemierniki. Najważniejszymi kierunkami rozwoju miasta

---

¹⁰ *Nie czekając na wyrównanie*, „Życie Warszawy”, nr 161, 1975, s. 3.

¹¹ Tamże, *Plan zagospodarowania przestrzennego...*, s. 48.

¹² Tamże, 49.

¹³ Tamże, s. 50.

był umiarkowany rozwój w kierunku przemysłu spożywczego oraz zwiększanie produkcji rolnej¹⁴.

Założone cele, planowany szybki rozwój regionu i szansa na stworzenie dużego ośrodka gospodarczego musiały się zmierzyć z koniecznością pilnego rozwiązania całego szeregu problemów gospodarczych, społecznych a co najważniejsze organizacyjnych. W czasie utworzenia województwa region białkopodlaski należał do najmniej uprzemysłowionych połaci kraju, a pod względem zaludnienia i urbanizacji (280 tys. mieszkańców, z czego 62% na wsi) nie był potentatem. Jednym z większych zakładów pracy działających na terenie Białej Podlaskiej był Zakład Włókienniczy „Biawena”, który w czasach swojej świetności zatrudniał ok. 2000 pracowników¹⁵ (swoją działalność prowadził w latach 1970-2009), oraz Białskie Fabryki Mebli¹⁶, które z roku na rok zdobywały duże uznanie w kraju i za granicą¹⁷.

Najważniejszą barierą ograniczającą rozwój powstałego województwa była niedostateczna moc wykonawcza przedsiębiorstw budownictwa ogólnego i inżynieryjnego przy jednoczesnym deficycie terenów uzbrojonych w urządzenia komunalne. W momencie utworzenia województwa Biała Podlaska nie dysponowała żadnym samodzielnym przedsiębiorstwem budowlanym (potencjał wykonawczy, jeśli chodzi o budownictwo, stanowił w 1975 roku 0,1% potencjału krajowego¹⁸). Na terenie województwa w zakresie budownictwa ogólnego działało tylko Łukowskie Przedsiębiorstwo Budowlane. W tym celu, przy pomocy Ministerstwa Administracji, Gospodarki Terenowej i Ochrony Środowiska, 1 stycznia 1976 roku swoją działalność rozpoczęło Białskie Przedsiębiorstwo Budowlane oraz Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Budownictwa Komunalnego. Jednakże z powodu braku wykwalifikowanych w tym kierunku pracowników kadrowych, niedostatku specjalistycznego sprzętu budowlanego oraz bardzo niewielkiej mocy przerobowej wszystkie inwestycje komunalne realizowane były przez obce przedsiębiorstwa, które w większości przypadków nie wywiązywały się z powierzonych im zadań inwestycyjnych. Taka sytuacja sprawiała, iż proces rozwiązywania problemów infrastrukturalnych został spowolniony. W związku z tym podjęto starania w sprawie zwiększenia potencjału wykonawczego Wojewódzkiego Przedsiębiorstwa Budownictwa Komunalnego i podpisano porozumienie z Prezydentem Łodzi i Dyrekcją Zjednoczenia Budownictwa Komunalnego w Łodzi w sprawie udzielenia pomocy na rzecz rozwoju potencjału wykonawczego robót inżynieryjnych. Celem podjętych przedsięwzięć było stworzenie na bazie przedsiębiorstwa w Białej Podlaskiej – Kierownictwa Grupy Robót Inżynieryjnych, którego potencjał miał wzrastać w kolejnych kwartałach istnienia województwa¹⁹.

---

¹⁴ Tamże, s. 51.

¹⁵ E. Burda, *Biała Podlaska jako ważny ośrodek przemysłowy*. W Muzeum, publikacja internetowa z 27.01.2014, <https://www.dziennikwschodni.pl/biala-podlaska/biala-podlaska-jako-wazny-osrodek-przemyslowy-w-muzeum,n,140129607.html> (dostęp: 12.08.2020).

¹⁶ *Funkcjonalne meble z Białej Podlaskiej*, „Sztandar Ludu”, nr 190, 1975, s. 1-2.

¹⁷ A. Karpiński, *Jak powstawały i jak upadały zakłady przemysłowe w Polsce*, Warszawa 2013, s. 209.

¹⁸ *Na finiszu roku. W województwie białkopodlaskim*, „Sztandar Ludu”, nr 273, 1977, s. 33.

¹⁹ Józef Piela *wojewoda białkopodlaski*, „Kultura”, nr 9, 1977.

Kolejną przeszkodą były deficyty lokalowych jednostek organizacyjnych działających w miastach i gminach województwa. Pomysłem na szybkie i doraźne rozwiązanie problemu było zagospodarowywanie dotychczasowych nieużytków. Budowę odpowiedniego budynku, w którym skupiała się cała kadra zarządzająca województwa, zaplanowano dopiero na końcówkę 1976 roku. Poziom gminny również zmagał się z wieloma niedoborami gospodarki lokalowej, wysuwającym się na pierwszy plan problemem była pilna potrzeba wybudowania odpowiednich powierzchni dla 10 urzędów, które po wprowadzeniu reformy nie posiadały odpowiedniego zaplecza biurowego²⁰.

Utworzenie nowego województwa zrodziło wiele barier związanych z komunikacją i łącznością. Konieczność dostosowania odpowiednich planów budowy i modernizacji dróg związana była z utrudnioną dostawą środków produkcji i odbiorem płodów rolnych oraz ówczesną potrzebą szybkiego rozwoju komunikacyjnego. Dotyczyło to m.in. byłego powiatu łosickiego oraz byłego powiatu włodawskiego. W związku z tym przystąpiono do opracowania programu, który zawierał plan wszystkich powiązań komunikacyjnych wymagających wybudowania lub zmodernizowania, tak aby ułatwić swobodny przepływ pomiędzy gminami a miastem wojewódzkim²¹.

Miało to związek także z zapewnieniem mieszkańcom odpowiednich warunków do wypoczynku i rekreacji, ponieważ Biała Podlaska jako ośrodek wojewódzki w założeniu miała stanowić główną funkcję kulturową i usługową dla regionu. Według władz miało to sprzyjać kształtowaniu odpowiednich postaw ideowych i moralnych obywateli. Rozwój funkcji kulturotwórczej miał zostać przeprowadzony przy pomocy aktywnego środowiska twórczego i artystycznego zdolnego do oddziaływania na treść życia kulturalnego. Jeżeli chodzi o mniejsze miejscowości to w początkowym etapie istnienia województwa na 35 gmin przypadało tylko pięć Gminnych Ośrodków Kultury. Nie we wszystkich miejscowościach gminnych istniały nawet kluby kultury. Realizacja zamierzeń w dziedzinie kultury następowała sukcesywnie, uwzględniając tendencje rozwojowe poszczególnych środowisk i społecznego zapotrzebowania na dane usługi. W głównej mierze liczone na własną, lokalną i regionalną inicjatywę przy zwiększonym udziale przemysłu gospodarki społecznej. Zamierzenia te uzależnione były od realizacji poziomu produkcji rolniczej i przemysłowej²².

Od początku działalności Urzędu Wojewódzkiego zaczęto zwracać uwagę, by proces wdrażania ustaleń reformy przebiegał jak najsprawniej, nie powodował zakłóceń w normalnym funkcjonowaniu administracji i gospodarki, zwłaszcza w umacnianiu organizacyjnych i kadrowych urzędów gmin i miast, w związku z przejściem przez nie ok. 90% zadań i uprawnień będących do 30 maja 1975 roku w gestii naczelników powiatów. Realizacja tych zadań wymagała etatowego wzmocnienia urzędów gmin i miast. Ogółem przekazano do urzędów gmin 175 etatów, tj. średnio 5 etatów na urząd gminy. Natomiast do urzędów miast przekazano 18 etatów, tj. średnio 4 etaty na urząd. W wyniku działalności terenowych komisji likwidacyjnych z byłych urzędów powiatowych w Białej Podlaskiej,

---

²⁰ Tamże, *Problemy rozwoju województwa białkopodlaskiego...*, s. 10.

²¹ Tamże.

²² Tamże.

Łosicach, Parczewie i Radzynie Podlaskim skierowano do pracy w urzędach gmin i miast 104 wykwalifikowanych pracowników. Jednak i w tym przypadku napotymano na pewne trudności. Największe kłopoty były z naborem geodetów, prawników i ekonomistów. Koniecznością było również organizowanie spotkań z naczelnikami gmin i miast z udziałem dyrektorów wydziałów Urzędu Wojewódzkiego, których celem było wprowadzenie ich do nowej pracy w dwustopniowej strukturze organizacyjnych terenowych organów administracji. W lipcu 1975 roku organizowane były także gospodarskie wizyty członków sekretariatu, kierowników wydziałów KW PZPR oraz Wojewody, wicewojewodów i dyrektorów wydziałów Urzędu Wojewódzkiego we wszystkich gminach i miastach województwa. Innymi formami nadzoru były również częste wizyty w urzędach gmin i miast dyrektorów wydziałów UW, działalność kontrolno-instruktażowa w wyznaczonych stałych rejonach, poradnictwo i instruktaż radców prawnych – według partii działalność ta prowadzona była w celu wykrycia potencjalnych niedociągnięć prawno–organizacyjnych. W tym celu stworzono odpowiednią komórkę organizacyjną, która zajmowała się przekazywaniem uprawnień ze szczebla powiatowego do organów administracji stopnia podstawowego²³.

Patrząc na realizację zadań do końca 1979 roku powieść można, iż praktycznie we wszystkich działach gospodarki województwa występowały jeszcze spore braki inwestycyjne, choć – porównując inwestycje województwa w okresie 1975–1979 – zaobserwowano znaczny wzrost. Największą dynamikę wzrostu uzyskano w inwestycjach gospodarki komunalnej, w której zaobserwowano wzrost o 70% (porównując do roku 1975), rolnictwa o 65%, przemysłu o 55% oraz transportu i łączności o 54%. Do najważniejszych inwestycji, które zostały zrealizowane w omawianych latach należały:

- budowa Zakładu Mechanicznego „BUMAR” w Łosicach,
- budowa Zakładu Przemysłu Odzieżowego „SAWA” w Białej Podlaskiej,
- rozbudowa Bialskich Fabryk Mebli,
- rozbudowa Zakładu Deskowań „ZREMB” w Międzyrzecu Podlaskim,
- budowa ujęć wody i sieci wodno–kanalizacyjnej w Białej Podlaskiej, Łosicach, Międzyrzecu Podlaskim i Parczewie,
- budowa 2 gminnych szkół zbiorczych oraz rozbudowa dalszych, budowa 5 przedszkoli i 9 domów nauczyciela,
- budowa szpitala w Białej Podlaskiej i Radzynie Podlaskim oraz 3 przychodni i 12 ośrodków zdrowia,
- elektryfikacja linii kolejowej Łuków–Terespol,
- budowa centrali automatycznych w Białej Podlaskiej i Radzynie Podlaskim²⁴.

Część z wymienionych wyżej inwestycji została oddana do eksploatacji w 1979 roku, inne oddawane były w latach następnych, m.in. zaplecze techniczno–produkcyjne Wojewódzkiego Przedsiębiorstwa Budownictwa Komunalnego i Bialskiego Przedsiębiorstwa Budowlanego oraz Fabryka Domów FD-3 w Białej Podlaskiej, której uruchomienie zostało zaplanowane na I kwartał 1980 roku. Spore kłopoty napotkano w rozbudowie sieci

²³ *Problemy rozwoju województwa bialskopodlaskiego...*, s. 10.

²⁴ *Województwo bialskopodlaskie równa w górę*, „Rada Narodowa – Gospodarka – Administracja”, nr 26, 1979, s. 29.

kanalizacyjnych, ponieważ brakowało ujęć wody, w zaopatrzeniu na materiały (zwłaszcza ścienne) i prefabrykaty budowlane. W tym przypadku z trudnościami borykali się głównie indywidualni inwestorzy budujący budynki mieszkalne i inwentarskie oraz jednostki społeczne. Intensyfikacja produkcji materiałów ściennych w małych zakładach spółdzielczych i rzemieślniczych miała poprawić lokalną sytuację na panującą w stopniu ogólnym zbyt mały przydział dla województwa²⁵.

Największym, nierozwiązanym do 1979 roku problemem było wykonawstwo inwestycyjne. Pomimo dużej poprawy sytuacji, deficyt mocy budowlanej był nadal największą bolączką. Poprzez lokalne przedsiębiorstwa zrealizowano tylko 30% inwestycji w województwie. W głównej mierze opierano się na wykonawstwie zewnętrznym, najczęściej z Lublina. W 1981 roku przekształcono jedyną własną jednostkę – Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Budownictwa Komunalnego w Kombinat Budownictwa Komunalnego w celu zaspokojenia podstawowych potrzeb województwa w zakresie budowy sieci i urządzeń wodociągowych, kanalizacyjnych i ciepłowniczych. Dodatkowo w 1980 roku powołano Kombinat Budownictwa Ogólnego w Białej Podlaskiej, który działał na bazie działającego od 1976 roku Bialskiego Przedsiębiorstwa Budowlanego. W skład kombinatu weszły: Bialska Fabryka Domów, grupy robót montażowych, instalacyjnych i wykończeniowych, baza prefabrykacji i transportu oraz zaplecze socjalno-bytowe²⁶.

Ani nowe województwo białkopodlaskie, ani tym bardziej Biała Podlaska, nie były odpowiednio przygotowane do pełnienia swojej funkcji. Wraz z przekazywaniem uprawnień następował coraz większy chaos organizacyjny, ponieważ organy nie były w stanie dostosować się do panującego, nowego dwustopniowego podziału administracji²⁷. Nie było bazy materialnej, kadry i doświadczeń, które pomogłyby w rozwijaniu centralnego ośrodka administracyjnego regionu. Taka sytuacja sprawiła, iż gminom zaczęto odbierać wiele uprawnień, które przekazywano rejonowi. W praktyce oznaczało to brak możliwości załatwienia większości spraw społecznych w gminie. Największe problemy były w początkowym okresie istnienia województwa, kiedy to nowe jednostki nie posiadające zaplecza gospodarczego próbowały wyrównywać dysproporcje, a województwa „stare” znalazły się w uprzywilejowanej sytuacji. Organizacyjnie i gospodarczo jeszcze przez długie lata od utworzenia województwa Biała Podlaska była uzależniona od ośrodka lubelskiego i warszawskiego. Pojawiły się głosy, iż reforma, przy ówczesnym niedoinwestowaniu regionu, przyszła trochę „na wyrost” a położenie Białej Podlaskiej na geograficznych peryferiach kraju nie mogło dać dużych szans rozwojowych. Analizując plany na przyszłe lata funkcjonowania województwa zauważyć można nadmierną ilość zadań, które w części były niemożliwe do zrealizowania, ponieważ nie uwzględniały wiarygodnych uwarunkowań panujących na terenie.

---

²⁵ Tamże.

²⁶ Tamże.

²⁷ S. Gajewski, K. M. Nawacka, *Historia ustroju Polski 966-1989*, Olsztyn 2002, s. 181.

Bibliografia cytowań:

Burda E., *Biała Podlaska jako ważny ośrodek przemysłowy. W Muzeum*, publikacja internetowa z 27.01.2014, <https://www.dziennikwschodni.pl/biala-podlaska/biala-podlaska-jako-wazny-osrodek-przemyslowy-w-muzeum,n,140129607.html> (dostęp: 12.08.2020).

A. Karpiński, *Jak powstawały i jak upadały zakłady przemysłowe w Polsce*, Warszawa 2013.

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa białkopodlaskiego, Biała Podlaska 1976.

Gajewski, K. M. Nawacka, *Historia ustroju Polski 966-1989*, Olsztyn 2002.

X lat województwa białkopodlaskiego, Biała Podlaska 1985.

Problemy rozwoju województwa białkopodlaskiego, „Rada Narodowa – Gospodarka – Administracja”, nr 17, 1975.

Nie czekając na wyrównanie, „Życie Warszawy”, nr 161, 1975.

Funkcjonalne meble z Białej Podlaskiej, „Sztandar Ludu”, nr 190, 1975.

Zakłady telewizyjne w Parczewie rozszerzają produkcję, „Sztandar Ludu”, nr 196, 1977.

Na finiszu roku. W województwie białkopodlaskim, „Sztandar Ludu”, nr 273, 1977.

Józef Pięta wojewoda białkopodlaski, „Kultura”, nr 9, 1977.

Województwo białkopodlaskie równa w górę, „Rada Narodowa – Gospodarka – Administracja”, nr 26, 1979.

Polska. Gospodarka, <http://encyklopedia.pwn.pl/haslo/4575023/polska-gospodarka.html> (dostęp: 03.08.2020).